

Sporen

Jaargang 6, nummer 4

December 2013

Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging

Inhoud

1	Editoriaal	<i>B. Declercq</i>
2	Excursiekalender	
3	Educatieve bijeenkomsten	
5	Sporen gaat digitaal / Lidgeld	<i>B. Declercq</i>
6	Verrassende trekjes van de Stinkmycena (<i>Mycena leptocephala</i>)	<i>L. Vannieuwerburgh</i>
8	Aankondiging werkweek 2014	<i>G. Tilkin</i>
9	<i>Inocybe obsoleta</i> (Bleke spleetvezelkop) gerehabiliteerd	<i>A. de Haan</i>
12	Het verborgen leven van <i>Entoloma jahnii</i> (Geknopte dwergsatijnzwam)	<i>L. Deceuninck</i>
14	Boekbespreking KNNV Veldgids Paddenstoelen	<i>W. Veraghtert / R. Steeman</i>
16	Boek : <i>Cortinarius</i> subg. <i>Telamonia</i> in Vlaanderen	<i>P. Verstraeten</i>
17	Brengt klimaatverandering ons meer paddenstoelen?	<i>W. Veraghtert</i>
19	Vlaamse dialecten en paddenstoelennamen	<i>G. Buelens</i>
20	Ontmoetingsdag ANKONA 2014	
21	Land van belofte	<i>R. De Lust</i>
22	Uit de moleculaire keuken	<i>W. Veraghtert</i>
24	Bib-nieuws	<i>L. de Nave</i>
25	Impressies van het werkweekend 2013	<i>W. Veraghtert</i>
26	AMK afdelingsnieuws	
27	Nieuwtjes uit recente tijdschriften	<i>R. Steeman / W. Veraghtert</i>

Omslagtekening: *Leccinum* sp. - Germaine Langendries (†)

Editoriaal

Geachte leden

Intussen is het felle zonlicht reeds lang vervangen door regenwangere wolken. En als we, van achter dubbel glas, de hemel 's morgens dan toch eens blauw zien kleuren, blijkt de tuin met rijm bepoederd. Een nieuw jaar komt er weer aan. Bij deze wil ik iedereen een paar vrijblijvende adviezen overmaken. Laat je niet verleiden door een gevoel van toenemende overbodigheid. Mocht je er nog niet aan begonnen zijn, start meteen met de realisatie van de dromen van je leven.

Zopas verscheen *Cortinarius subg. Telamonia in Vlaanderen*, een meer dan 200 bladzijden dik boek uit eigen midden, dat aan alle leden gratis aangeboden werd. Het boek is, met zijn meertalige, originele sleutels, talrijke nieuwigheden en oogstrelende lay-out, beslist een mijlpaal in ons verenigingsleven. We wensen dan ook André de Haan, de coauteurs en allen die hier aan meegewerkt hebben te feliciteren met de puike prestatie.

Onze nieuwe website is ondertussen al enkele maanden toegankelijk en dat is menigeen blijkbaar niet ontgaan. Op een interview uit zijnde radiojournalisten, een paniekerige moeder met paddenstoelen proevende peuter, man met 'rare zwam' in de tuin, vrouw die partner met privé paddenstoelenwandeling wil verrassen; allen blijken plots mijn bestaan ontdekt te hebben. Of hoe je tegen wil en dank een BV riskeert te worden.

De mycologische werkweek die van 7 tot 10 november doorging te Oostkamp, was een voltreffer. Prima accommodatie en maaltijden in 't Roodhof, de strategische ligging te midden van de bossen ten zuiden van Brugge en zonnige voormiddagexcursies stonden hiervoor borg. En we zagen nog veel paddenstoelen ook. Lotje Pieters en haar medewerkers verdienen hiervoor een pluim.

Van bossen gesproken: tot haar eigen verbazing stelde Vlaams minister van Leefmilieu Joke Schauvliege een aangroei van maar liefst 8.262 ha bos in Vlaanderen vast gedurende de voorbije twee jaar. De vergelijkende meting gebeurde op basis van luchtfoto's. Gemeentelijke en privé-initiatieven evenals spontaan ontstaan bos zouden hier in hoofdzaak toe bijgedragen hebben. OK, het meetalgoritme staat nog niet helemaal op punt, maar het gaat de goede kant uit. Een trendbreuk? Het had in ieder geval nog beter gekund indien de minister haar engagementen nagekomen was.

Bernard Declercq

voorzitter KVMV

Excursiekalender

D = dagexcursie, V = voormiddag, N = namiddag

Voor **AMK** is het uur van samenkomst steeds **9.45 uur**, vertrek om **10 uur**, tenzij anders vermeld! Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen. Enkel deelnemen aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon.

Voor **OVMW** is het uur van samenkomst bij excursies steeds **9.30 uur**, tenzij anders vermeld!

Voor **ZWAM** is de afspraak ter plaatse telkens te **9.30 uur (D)** of **14.00 uur (N)**.

Reeds door de afdelingen vastgelegde excursies tot eind maart

zondag 19-01-2014 - ZWAM (N)

Meerdaalbos, Oud-Heverlee: wintersoorten met nieuwjaarswensen. Afspraak: parking langs de Weertse dreef. Komende uit de richting Leuven bij het binnenrijden van het Meerdaalwoud via de Naamsesteenweg, onmiddellijk links na de voetgangersbrug. Parking na 100 m links van de weg.

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zondag 26-01-14 - MYCOLIM (N)

Kelchterhoef, Houthalen: Houtzwammenwandeling. Samenkomst om 14.00 u. op de parking van Hoeve Jan op het domein Kelchterhoef, Kelchterhoef 7 te Houthalen. Contact: Jan Cornelis (011/52 35 24)

zondag 23-02-2014 - ZWAM (N)

Thema-excursie Sarcoscypha: wintersoorten in Meldertbos. Afspraak: kerk Meldert (bij Hoegaarden), Sint-Ermelindisstraat.

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

2

23^e VLAAMSE MYCOLOGENDAG te Gent op 15 maart 2014!

Op 15 maart 2014 zal in Gent de 23^e Vlaamse Mycologendag doorgaan, georganiseerd door de OVMW in samenwerking met de Onderzoeksgroep Mycologie van de Universiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35 (ingang via de Plantentuin). **Noteer alvast de datum!**

Bereikbaarheid

Alle informatie over hoe u de Plantentuin kunt bereiken via het openbaar vervoer of per wagen vindt u op: <http://www.plantentuin.ugent.be/bezoek/bereikbaarheid.html>

OPGELET: In de onmiddellijke omgeving van de Plantentuin is er uitsluitend betalend parkeren. Een andere parkeermogelijkheid (eveneens betalend) is er in de ondergrondse parking op het Sint-Pietersplein.

Zodra het programma afgerond is, zal het worden bekendgemaakt. Iedereen die een mycologische presentatie wil houden, kan zijn naam en het onderwerp opgeven aan:

- ✓ Prof. Dr. Annemieke Verbeken: mieke.verbeken@ugent.be
- ✓ Peter Verstraeten: verstraeten.peter@skynet.be

De presentaties beginnen om 10.00 uur. Vanaf 9.30 uur zal er koffie te verkrijgen zijn.

Na de middagpauze houdt de KVMV haar jaarlijkse Algemene Vergadering.

Iedereen is van harte welkom!

Educatieve bijeenkomsten

De bijeenkomsten (W) in **Gent** gaan door om 10.00 uur (tot ten laatste 16.00 uur) bij de Onderzoeksgroep Mycologie van de Universiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35, 2^e verdieping. De toegang is het gemakkelijkst via de plantentuin. De microscopie-avonden beginnen om 19.30 uur ; gebruik 's avonds de hoofdingang.

De bijeenkomsten in **Antwerpen** gaan door in de Bioruimte van de UA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen; aanvang telkens om 20.00 uur, tenzij anders vermeld. Vóór iedere vergadering (behalve bestuurlijke vergaderingen) is er vanaf 19.30 uur gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen. Het opstellen van de microscopen voor praktijklessen en mycologische werkgroepavonden gebeurt bij voorkeur vóór 20.00 uur zodat de sessies vlot kunnen beginnen. De bib is steeds gesloten de 4^e dinsdag van de maand.

De ZWAM-bijeenkomsten in **Diest** gaan door van 19.00 tot 22.00 uur in het Natuurcentrum van Provinciaal domein Halve Maan, Omer Vanoudenhovelaan 48 te Diest.

dinsdag 07-01-2014 - AMK (Antwerpen)

AMK-nieuwjaarsreceptie. Alle KVMV-leden zijn van harte welkom! Locatie: bioruimte van de Universiteit Antwerpen vanaf 20.00 u.

zaterdag 11-01-2014 - OVMW (Gent)

Presentatie door Peter Verstraeten over Gordijnzwammen, maar ook merkwaardige vondsten in 2013 en toelichtingen bij het boek "*Cortinarius* subg. *Telamonia* in Vlaanderen".

Gevolgd door nieuwjaarsreceptie en mededelingen.

maandag 13-01-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 14-01-2014 - AMK (Antwerpen)

FUNBEL: Invoer en verwerking van paddenstoelenwaarnemingen in de KVMV-databank.

De FUNBEL-databank en invoermodule werden vernieuwd en invoeren door leden is nu mogelijk via de KVMV-website met een persoonlijke login. Vanavond een toelichting over eenvoudige ingave van excursielijsten en de uitgebreidere invoermogelijkheden bij micro-

scopiedeterminaties of bij het beheren van een herbarium. Ook het beheer door en controles van de databank-beheerder worden uitgelegd. Leiding: Emile Vandeven en Lieve Deceuninck. Aanvang om 20.00 u.

zaterdag 18-01-2014 - MYCOLIM (Diepenbeek)

23^e Likona-contactdag.

Op zaterdag 18 januari organiseert de Limburgse Koepel voor Natuurstudie haar jaarlijkse contactdag in de UHasselt, campus Diepenbeek. Voor het volledige programma van deze dag, de werkgroepvergaderingen (o.a. KVMV-Mycolim) en de voordrachten, kan men terecht op www.likona.be. De deelname is gratis, maar inschrijven is noodzakelijk.

dinsdag 21-01-2014 - AMK (Antwerpen)

Cortinarius subg. *Telamonia* in Vlaanderen - deel 1.

Toelichting en practicum m.b.t. het gebruik van de sleutel. Leiding: A. de Haan. Opstelling microscopen vanaf 19.30 u.

maandag 27-01-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 28-01-2014 - AMK (Antwerpen)

AMK-stuurgroep.

Alle leden zijn welkom bij de bespreking van de AMK-werking. Enkele agendapunten zijn: educatieve avonden en projectwerking. Aanvang 20.00 u.

maandag 03-02-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 04-02-2014 - AMK (Antwerpen)

Paddenstoelen en myxomyceten op de KVMV-website. Infoavond over de streefdoelen van de fotogalerij en de mogelijkheden voor leden om foto's op te laden via de vernieuwde KVMV-website. Leiding: Lieve Deceuninck. Aanvang om 20.00 u.

Gelijktijdig hiermee houdt de redactieraad van Sporen haar vergadering.

zaterdag 08-02-2014 - OVMW (Gent)

2 presentaties: Nathan Schoutteten spreekt over korstzwammen; daarna volgt het ascomycetenoverzicht voor 2013 door Bernard Declercq.

Mededelingen, gebeurlijk een literatuuroverzicht.

zaterdag 08-02-2014 - AMK (Antwerpen)

17^e ontmoetingsdag van ANKONA.

Op zaterdag 8 februari organiseert de Antwerpse Koepel voor Natuurstudie haar jaarlijkse ontmoetingsdag in de UA-campus Groenenborger (Antwerpen). Voor het volledige programma van deze dag kan men terecht op www.ankona.be (rubriek 'kalender' of 'ontmoetingsdagen'). De deelname is gratis, maar inschrijven is noodzakelijk.

dinsdag 11-02-2014 - AMK (Antwerpen)

Macrofotografie s.l.

Macrofotografie, "dichtbij fotografie", een overzicht van alle mogelijkheden, zowel met als zonder macrolens.

Leiding: Jean-Claude Delforge. Aanvang 20.00 u.

maandag 17-02-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 18-02-2014 - AMK (Antwerpen)

Inleiding tot de gasteromycetes (buikzwammen) Deel 1. Algemene inleiding en het genus Bovista.

Deze les, bestaande uit een voordracht- en een practicumdeel is gericht tot de cursisten van de 'Startcursus microscopie' maar staat open voor alle leden. Vanaf 19.30 u. kunnen de microscopen opgesteld worden, de les start stipt om 20.00 uur. Leiding: Karel Van de Put en Lieve Deceuninck.

dinsdag 25-02-2014 - KVMV (Antwerpen)

KVMV-bestuursvergadering ; de bibliotheek is gesloten.

maandag 03-03-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 04-03-2014 - AMK (Antwerpen)

Cortinarius subg. *Telamonia* in Vlaanderen - deel 2.

Toelichting en practicum m.b.t. het gebruik van de sleutel. Leiding: André de Haan. Aanvang om 20.00 u., opstelling microscopen vanaf 19.30 u.

dinsdag 11-03-2014 - AMK (Antwerpen)

Cortinarius subg. *Telamonia* in Vlaanderen - deel 3.

Toelichting en practicum m.b.t. het gebruik van de sleutel. Leiding: André de Haan. Aanvang om 20.00 u., opstelling microscopen vanaf 19.30 u.

zaterdag 15-03-2014 - KVMV/OVMW (Gent)

23e Vlaamse Mycologendag in Gent (zie aankondiging in dit nummer, p. 2 en uitgebreide info in 'Sporen' van maart 2014).

maandag 17-03-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 18-03-2014 - AMK (Antwerpen)

Determinatieles *Lepiota* (parasolzwammen). Deze les is gericht tot de cursisten van de 'Startcursus microscopie' maar staat open voor alle leden. Leiding:

Judith De Keyser. Aanvang om 20.00 u., opstelling microscopen vanaf 19.30 u.

dinsdag 25-03-2014 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond met bijzondere aandacht voor de microscopische kenmerken.

Breng uw vondsten/exsiccaten mee en we brengen ze samen op naam. Aanvang om 20.00 u., opstelling microscopen vanaf 19.30 u.

maandag 31-03-2014 - ZWAM (Diest)

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken.

Sporen gaat digitaal

Je las het zeker al in je krant of vernam het via radio of TV: het gaat niet goed met de financiële gezondheid van onze steden en gemeenten. Er moet dus bespaard worden. Talrijke verenigingen, waaronder de onze, zullen het dus in de toekomst zonder subsidies moeten stellen. Op onze beurt hebben we dan maar consequent nagegaan waar wij kunnen besparen en vervolgens een aantal beslissingen genomen.

Onder andere werd beslist om ons trimestrieel tijdschrift *Sporen* vanaf volgend jaar digitaal te laten verschijnen. De leden zullen het tijdschrift dan voortaan in pdf-formaat via e-mail ontvangen. Leden die geen e-mail hebben, zullen verder een afgedrukte versie per post bekomen.

Niet alleen een kostenbesparende maar tevens een milieuvriendelijke beslissing dus. We willen bovendien van de nood een deugd maken. Beperkingen m.b.t. het aantal bladzijden, papierkwaliteit enz... vallen weg; er kan gebruik gemaakt worden van kleur en noem maar op. Kortom, *Sporen* zal er in de toekomst alleen maar beter van worden.

Bernard Declercq, voorzitter

Lidgeld 2014

Na elf jaar ongewijzigd gebleven te zijn, wordt het lidgeld, mede door het wegvallen van subsidies, opgetrokken. De leden worden verzocht het lidgeld voor 2014, nl. 21 euro voor een individueel lidmaatschap of 23 euro voor een gezinslidmaatschap, te betalen via overschrijving op bankrekeningnummer BE17 7370 1875 7621 (BIC-code KREDBEBB) op naam van de KVMV vzw te Antwerpen.

Buitenlandse leden betalen 28 euro voor een individueel lidmaatschap of 30 euro voor een familielidmaatschap.

Verrassende trekjes van de Stinkmycena, *Mycena leptocephala* sensu Langhe

Lucrese Vannieuwerburgh - vannieuwerburgh.lucrese@skynet.be

Naar mijn bescheiden mening heeft de Stinkmycena (*Mycena leptocephala*) haar minder fraaie naam te wijten aan haar nitreuze geur. Dit kenmerk is echter niet zo typisch. Er zijn meerdere mycena's met deze geur: denken we maar aan de Voorjaarsmycena (*Mycena abramsii*), de Bundelchloormycena (*Mycena stipata*), de Stinkende roodsnedemycena (*Mycena capillaripes*), de Bruinsnedemycena (*Mycena olivaceomarginata*) en de Grijsbruine grasmycena (*Mycena aetites*). Toch ontbreekt die soms, is heel licht, neigt meer naar bleekwater of is ietwat raphanoïde.

De Stinkmycena (*Mycena leptocephala*) moet je zoeken op boomstronken en verterend hout van zowel naald- als loofbomen. De soort groeit ook op blad- en naaldenstrooisel en zelfs in grasland. In het laatste geval is er verwarring mogelijk met de Grijsbruine grasmycena (*Mycena aetites*). Deze laatste groeit niet op hout, wel op de bodem, het liefst tussen gras. Beide soorten lijken sprekend op elkaar, maar zijn microscopisch op basis van de caulocystiden te onderscheiden. Fig. 1 en 2 tonen typische caulocystiden van de Stinkmycena.

Maar toch is er iets aan de hand met die caulocystiden. Onder de lorken van het Provinciedomein De Gavers vonden we een hele collectie Stinkmycena's. Ze groeiden in groepjes, in bundels of alleenstaand op het strooisel van een gemengd lorken- en beukenbestand. Ze zagen er op het eerste zicht ietsje anders uit dan gewoonlijk: slanker,

tikkeltje roodbruin, lichte geur. Onder de loep en zeker onder de bino was duidelijk te merken dat de

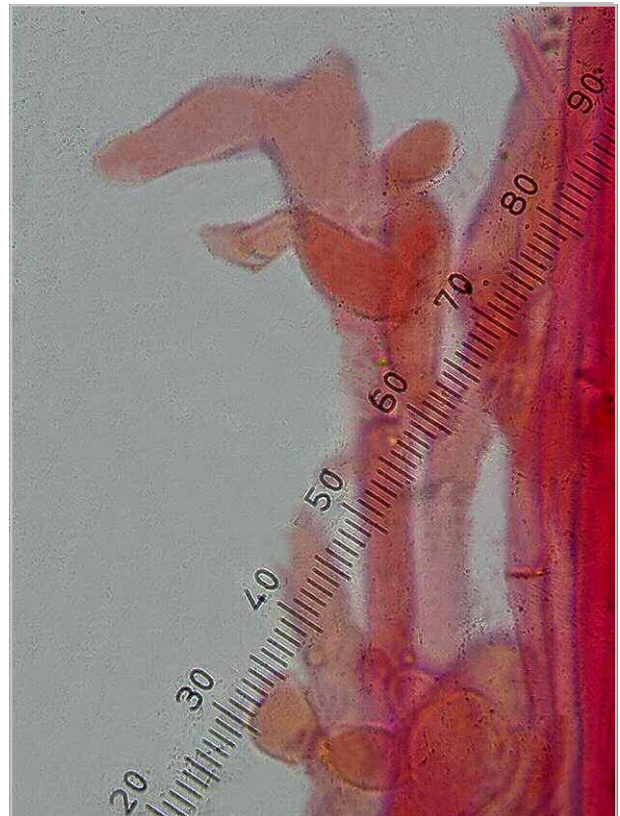

Fig 1.

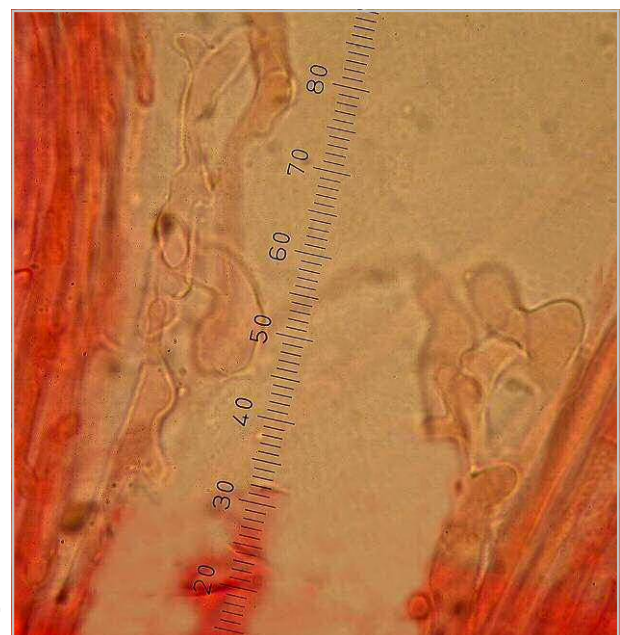

Fig. 2.

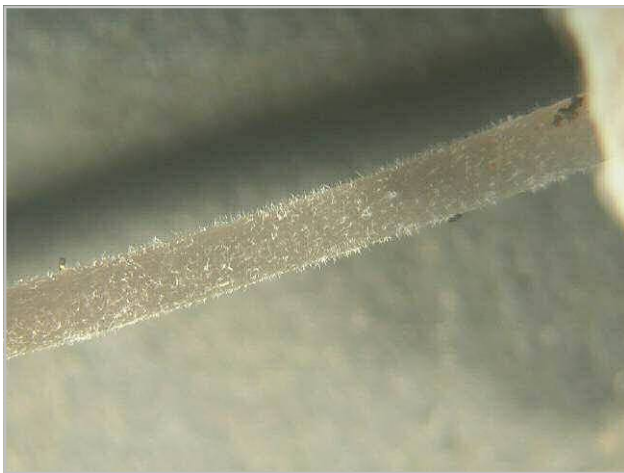

Fig. 3.

steel helemaal of tenminste bovenaan erg behaard was (fig. 3).

Alles om zin te krijgen in microscopie, wat dan ook gebeurde. Verrassing alom! Deze keer vonden we niet de gewone caulocystiden maar wel uiterst lange caulocystiden, uitlopend op een punt (fig. 4).

Nog meer exemplaren gingen onder de microscoop en telkens opnieuw waren die opvallende, lange cystiden te zien.

Tijdens een OVMW-excursie op Campus de Sterre (Gent) vonden we in een graskant een collectie Stinkmycena... of was het Grasmycena? We namen ze mee naar huis om verder te onderzoeken. Opnieuw zagen we de beharing op de steel en opnieuw vonden we die speciale caulocystiden.

Robich (2003) vermeldt slechts een drietal mycena's met lange caulocystiden. Daarvan kwam enkel *Mycena scirpicola* in aanmerking, doch die blijkt zeer zeldzaam en wordt vermeld als groeiend op *Scirpus* (Bies), wortels van *Rubus* (Braam) en naalden van *Abies alba* (Gewone zilverspar). Maar we vonden ook cystiden die dan toch weer iets meer neigden naar die van de Stinkmycena (fig. 5). En toch... ?

Fig. 5.

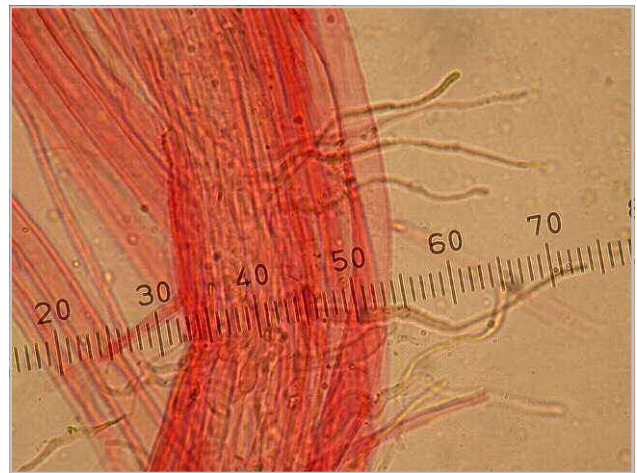
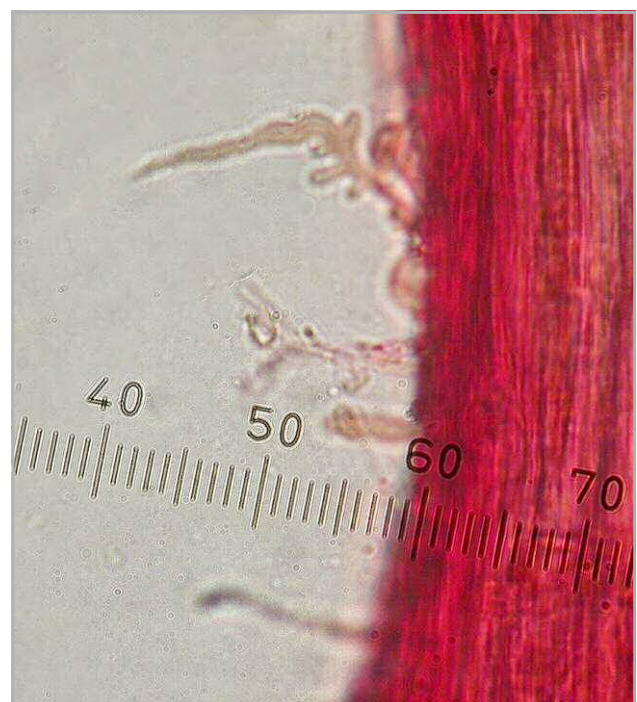

Fig. 4.

We begonnen te dromen van een nieuwe soort voor Funbel en een opmerkelijk artikel voor Sporen of Sterbeekia maar stuurden vraag en foto's door naar A. Aronsen die bevestigde aan *Mycena scirpicola* te denken, maar meteen materiaal en foto's vroeg ter controle. Zelf zocht ik in mijn herbarium de Stinkmycena's op en herlas de bijbehorende notities. Opmerkelijk was dat er bij enkele exsiccaten genoteerd stond: "gelijkt op *Mycena leptocephala* wegens de typische caulocystiden maar ook

lange caulocystiden te zien". Bij nakijken van deze collecties bleek het om hetzelfde taxon te gaan.

Ondertussen kwam van A. Aronsen het bericht dat we toch te maken hadden met de Stinkmycena (*Mycena leptocephala*) wegens het feit dat er naast de lange caulocystiden ook typische leptocephala-cystiden gevonden werden. Volgens hem is *M. leptocephala* een complex dat verder onderzoek nodig heeft.

Zo kunnen we alweer besluiten dat het spectrum van een soort breder is dan wat we soms vinden in de betreffende literatuur.

◀ ▶

Literatuur

- Aronsen A.: <http://home.online.no/~araronse/Mycena-key/>
- Breitenbach J. & Kränzlin F. (1991). Pilze der Schweiz (Band 3). Verlag Mykologia, Luzern
- Gröger F. (2006). Bestimmungsschlüssel für Blätterpilze und Röhrlinge in Europa (Teil 1).
- Horak E. (2005). Röhrlinge und Blätterpilze in Europa. Kryptogamenflora, Band IIb/2, 6. Auflage. Spektrum Akad Verlag, Heidelberg. 555 p.
- Kühner R. (1938). Le genre *Mycena* (Fries). Paul Lechevalier, Paris, 710 p.
- Ludwig E. (2012). Pilzcompendium Band 3. IHW Verlag.
- Kudsen H. & Vesterholt J. (2008). Funga Nordica. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera. Nordsvamp, København. 965 p.
- Kriegelsteiner G. J. (2001). Die Großpilze Baden-Württembergs, Band 3. Verlag Eugen Ulmer Stuttgart. 634 p.
- Maas Geesteranus R.A. (1992.) Mycenae of the Northern Hemisphere, II.
- Robich G. (2003). *Mycena d'Europa*. A.M.B. Fondazione. Centro Studi Micologici.

KVMV-WERKWEEK 2014 van donderdag 16 oktober t.e.m. zondag 19 oktober

Wij logeren in "De Bosberg" Kelchterhoef, Houthalen, Kelchterhoefstraat 10, 3530 Houthalen, een vakantiecentrum van Gezinsvakantie en Familiatours. Kelchterhoef ligt in hartje Limburg met, binnen een straal van 15 km, de domeinen en natuurparken van Hengelhoef (Houthalen), Bokrijk (Genk), de Teut (Zonhoven) en de terrils van Waterschei (Genk) en Houthalen.

We hebben er 15 tweepersoonskamers (het enige type) gereserveerd en een zaal voor microscopie. Elke kamer is voorzien van twee eenpersoonsbedden, lavabo, douche en toilet.

De prijs per persoon voor het ganse verblijf van donderdagmiddag tot zondag na het middagmaal bedraagt **156 euro** op basis van 2 personen per kamer. Voor deelnemers die alleen op een tweepersoonskamer willen verblijven bedraagt de meerprijs **12 euro** per nacht (dus totaal **192 euro**). In de prijs zijn alle maaltijden en een verzekering inbegrepen. Een annulatieverzekering kost **7 euro**.

Gelieve in te schrijven vóór **25 maart 2014** bij Gut Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven, telefonisch op nr. 011/72 59 24 of via een mail naar: driesen.tilkin@gmail.com. Uw inschrijving is geldig na storting van een voorschot van 50 euro op rekening IBAN BE17 7370 1875 7621 (BIC: KREDDEBB) van de KVMV te Antwerpen.

Inocybe obsoleta (Bleke spleetvezelkop) gerehabiliteerd

André de Haan - andre.de.haan@skynet.be

Tijdens een verkenningswandeling in het Lippensgoed-Bulskampveld (Beernem, West-Vlaanderen) werd een nog jong exemplaar van een *Inocybe*-soort verzameld waarvan de hoed geheel bedekt was met een witte, vliezige tot wollige laag (fig. 1). Het leek wel beschimmeld, maar werd toch voor controle meegenomen.

Het microscopisch beeld van deze laag toonde hyfen met duidelijke gespen aan de septen en kon dus niet van een schimmel afkomstig zijn.

De determinatie verliep vlot, maar wel in twee fasen. Met Kuyper (1986) kwam ik via de gladde sporen, het ontbreken van pleurocystiden en de knotsvormige tot cilindrische cheilocystiden uit op *Inocybe rimosa* (Bull.) P. Kumm. (Geelbruine spleetvezelkop) uit de sectie *Rimosae* van het subgenus *Inosperma*.

Inocybe rimosa is een algemeen voorkomende soort en één van de weinige vezelkoppen die men, ook als niet-specialist die ik ben, al op het terrein kan herkennen. Nog nooit had ik echter een exemplaar van deze soort ontmoet met een dergelijke witte bekleding op de hoed. Ook onze *Inocybe*-kenner Jos Volders had dit bij deze soort nog niet waargenomen (mond. med.).

Bij verdere controle in *Funga Nordica* (Knudsen & Vesterholt, 2008) en sleutelend in dezelfde sectie *Rimosae* kwam ik via de grijze tint in de plaatjes (t.o.v. gelige tint bij *I. rimosa*) en de witte velumlaag (velipellis) uit op *Inocybe obsoleta* Romagn. In een voetnoot vermeldt de auteur (Stig Jacobsson) dat moleculair onderzoek heeft uitgewezen dat het om een afzonderlijke soort gaat. Deze vermelding verwijst naar een fylogenetisch onderzoek van de soorten uit *I. sectie Rimosae*. Larsson et al. (2009)

Fig 1. *Inocybe obsoleta* (— = 10 mm)

komen hierin o.a. tot het besluit dat *I. obsoleta* als een afzonderlijke soort dient te worden opgevat. In de bijgevoegde sleutel kwam ik, vooral door de velipellis en de zwakke, niet onaangename geur, vlot uit op deze soort. Voor het onderzoek werden van deze soort enkel collecties uit Scandinavië gebruikt. Of hierbij ook het typemateriaal werd betrokken kon ik niet terugvinden.

Inocybe obsoleta, ook vermeld in vorige aflevering van Sporen "Knoeien met vezelkoppen" (Veraghtert 2013), werd al in 1958 beschreven door Henry Romagnesi. In een goed gestoffeerd artikel beschrijft hij zijn nieuwe soort met een conische hoed en duidelijke umbo, die jong geheel bedekt is

Fig 3. Cheilocystiden (— = 10 µm)

met een witte velumlaag. Verder geeft hij als belangrijkste verschillen met *I. fastigiata* (= *I. rimosa*) de bleke hoedkleur en het ontbreken van de spermatische geur.

Alle kenmerken komen volledig overeen met deze van ons exemplaar. Microscopisch is de verwantschap met *I. rimosa* duidelijk en kon ik geen merkbare verschillen vinden in de vorm en afmetingen van sporen of cheilocystiden.

Korte beschrijving van het bestudeerde exemplaar: (kleuraanduidingen verwijzen naar de Online Auction Color Chart)

Tussen netels en bramen, in humusrijke berm van eikendreef, één jong exemplaar.

Beernem, Lippensgoed-Bulskampveld, C2.53.11;

herb. AdH13012.

Hoed 32 × 10 mm, breed conisch, met ingebogen rand en zwakke umbo; hoedhuid radiaal vezelig, wat gespleten, rossig beigebruin (oac 674, 666) op crème ondergrond; centrum niet gespleten, bleekbeige (oac795);

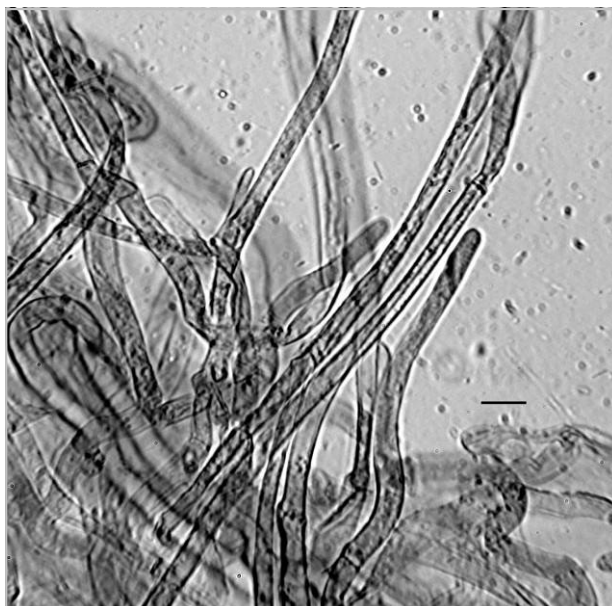
eerst geheel bedekt met wittige, vliezige tot wollige velumlaag (velipellis), later in plakjes openbrekend; niet verbonden met hoedhuid en gemakkelijk te verwijderen. **Lamellen** dicht opeen, smal en bochtig aangehecht, weinig buikig, bleek grijsbeige; rand wittig en fijn gekarteld. **Steel** 35 × 6 mm, cilindrisch, wat gebogen; oppervlak overlangs ge-

streept, vezelig, wittig, naar de basis bleekbeige, onderaan iets verbruinend. **Geur** zwak, aangenaam. **Sporee** donker grijsbruin met iets olijtint (oac647, 648).

Sporen (fig. 2) (8)8,5-10(11) × (5)5,5- 6(6,5) µm, ellipsoïd tot subovoïd, soms iets reniform, tamelijk dikwandig, glad, vaalgeel in NH₃-oplossing. **Cheilocystiden** (fig. 3) zeer talrijk in steriele lamelrand, 30-50 × 8-16 µm, cilindrisch tot clavaat, soms utriiform, kleurloos; dun- tot iets dikwandig. **Caulocystiden** verspreid, in bovenste helft van de steel, met vorm en afmetingen als de cheilocystiden, maar slanker. **Velipellis** gevormd uit 3-7 µm brede, verweven, kronkelige hyfen (fig. 4), hyalien, dunwan-

Fig 4. Hyfen van velipellis (— = 10 µm)

dig, met talrijke, cystide-achtige eindcellen (fig. 5).

Gespen aanwezig in alle weefsels.

Door de opvallende witte velipellis was dit jonge exemplaar gemakkelijk te onderscheiden van *I. rimosa*. Wanneer deze laag bij oudere exemplaren verdwijnt, wordt dat heel wat moeilijker en blijft alleen de blekere hoedkleur (vooral in het centrum) en de zwakke, meer aangename geur.

In de mycologische literatuur wordt deze soort dan ook dikwijls als een vorm (of variëteit) van *I. rimosa* opgevat of tenminste met de nodige twijfel als afzonderlijke soort vermeld.

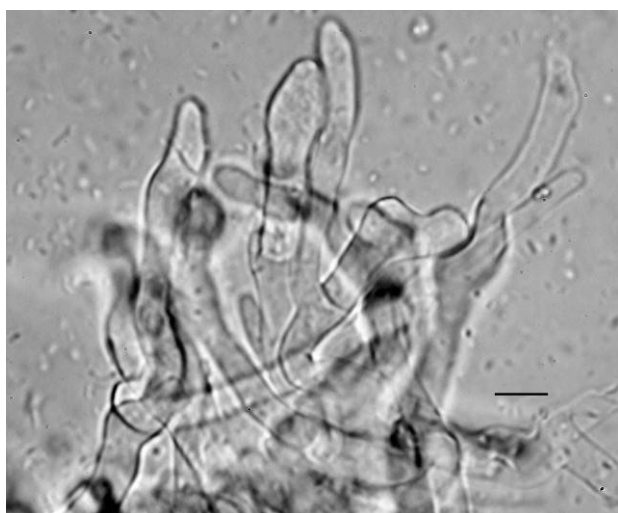

Fig 5. Eindcellen van velipellis-hyfen (— = 10 µm)

Zo ook door Kuyper die *I. obsoleta* beschouwt als een vorm van deze laatste. In zijn opvatting heeft *I. rimosa* heel wat synoniemen. Hij vermeldt er niet minder dan 31 (soorten, variëteiten en vormen).

De redenen voor dit wel zeer groot aantal is m.i. tweërlei. In de eerste plaats het gehanteerde, vrij brede soortconcept, met als belangrijkste argument de aan- of afwezigheid van overgangen tussen de moedersoort en de afwijkende taxa.

Ten tweede het jaar waarin de studie werd gepu-

bliceerd (1986), in een periode waarin de morfologie nog de belangrijkste elementen leverde voor het onderscheid tussen de taxa.

In 2013 worden wij langzaamaan gewoon dat, hoewel de morfologie nog steeds belangrijk is (en dat ook zal blijven), de scheidsrechter, die bepaalt of twee collecties tot dezelfde of tot verschillende soorten behoren, de structuur van het genoom is. Blijft voor ons paddenstoelenliefhebbers het probleem van het hanteerbare soortconcept, hoewel dat altijd al een moeilijk te omschrijven begrip is geweest.

Referenties

- Jacobsson S. (2008), in Knudsen H. & Vesterholt J. (eds.) – Funga Nordica: Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera. Nordsvamp, Copenhagen, p. 876.
- Larsson E., Ryberg M., Moreau P.-A., Delcuse Mathiesen Å. & Jacobsson S. (2009). Taxonomy and evolutionary relationships within species of section *Rimosae* (*Inocybe*) based on ITS, LSU and mtSSU sequence data. *Persoonia* 23: 86-98.
- Kuyper Th.W. (1986). A revision of the genus *Inocybe* in Europe; *I.* subgenus *Inosperma* and the smooth-spored species of subgenus *Inocybe*. *Persoonia* suppl. vol. 3.
- Online Auction Color Chart op internet: <http://www.onlineauctioncolorchart.com/index.html>
- Romagnesi H. (1958). Compléments à la Flore Analytique IX; *Inocybe obsoleta*. *Bull. trimest. Soc. mycol. Fr.* 74: 145-148.
- Veraghtert W. (2013). Knoeien met vezelkoppen? *Sporen* 6(3): 16-21.

Het verborgen leven van de Geknopte dwergsatijnzwam - *Entoloma jahnii*

Lieve Deceuninck - lieve.deceuninck@skynet.be

De Geknopte dwergsatijnzwam (Entoloma jahnii) uit de sectie Claudopus Noordel. (1992), werd in Vlaanderen slechts tweemaal in de FUNBEL-soortendatabank geregistreerd maar werd in het najaar van 2013 tweemaal kort na elkaar waargenomen en lijkt minder zeldzaam dan verwacht.

Het Kindernouw te Lille is een beschermd landschap bestaande uit verschillende biotopen: bossen, houtkanten, vijvers, vochtige graslanden en laagveenmoeras. Door zijn grote afwisseling is het een prachtig natuurgebied voor fauna en flora waarbij een verkenning voor paddenstoelen dus niet mocht ontbreken. Peter Van der Schoot organiseerde deze excursie

Fig 1. *Entoloma jahnii*

12

op het einde van augustus maar had pech met de planning. In de gietende regen en dat vlak na een lange, droge periode werd daarom een onderzoek van de veelbelovende vijverkanten uitgesteld en was het broekbos het meest aangewezen biotoop. De waarneming van een tiental exemplaren van de Druppelplekhouzwam (*Polyporus melanopus*) deed de regen wat vergeten en maakte de excursie al goed, nog vóór die echt begonnen was. Voor het overige was het hard zoeken naar vruchtlichamen maar ook dat werd af en toe beloond. Zo trok een doorweekt stuk elzenhout de aandacht door de aanwezigheid van enkele oorzwammetjes die er wat anders uitzagen dan gewoonlijk (fig.1). Het genus *Crepidotus* (oorzwammetje) kon uitgesloten worden omdat de jonge schelpvormige vruchtlichamen duidelijk voorzien waren van een zijdelings

steeltje. Bij de oudere exemplaren was die steel amper nog te zien. Ook waren de door de rijpe sporen verkleurde plaatjes niet lichtbruin maar roze, het bleek dus een vertegenwoordiger van de satijnzwammen (*Entoloma*). Enkele exemplaren werden meegenomen voor verder onderzoek.

De vruchtlichamen waren volledig wit, niet groter dan 10 mm in diameter, schelpvormig met een golvende hoedrand en voorzien van een kort, zijdelings steeltje dat volledig vlokkig bedekt was.

Het microscopisch lamelpreparaat toonde 5- tot 6-hoekige, heterodiametrische (langer dan breed) sporen van 10-13 x 7,5-9 µm en 4-sporige basidiën. Cheilo- of pleurocystiden werden niet waargenomen; gespen waren aanwezig. In de hoedhuid waren er opvallend grote en capitate pileocystiden (aan de kop verbrede eindcellen van hoedhuidhy-

fen) van 37-55 x 7-18 µm.

Bij het determineren met het boek *Funga Nordica* (Knudsen & Vesterholt eds., 2008) sleutel je met deze kenmerken vlot naar de soort *Entoloma jahnii*. De sleutel splitst namelijk binnen het grote genus *Entoloma* eerst de schelpvormige vruchtlichamen en zijdelingse gesteelde soorten af. Binnen deze groep is de aanwezigheid van pileo- en caulocystiden slechts gekend bij één soort, de Geknopte dwergsatijnzwam.

Bij de soortbeschrijving in *Entoloma* s.l. (Noordeeloos, 2004) lezen we dat de soort saprotrofisch op rot hout van loofbomen (*Alnus*, *Fraxinus*, *Betula*, *Quercus*) voorkomt met een voorkeur voor de onderzijde of verborgen in holle boomstronken.

Jančovičová & Adamčík (2012) vermelden dat de soort beschreven werd op basis van Duits en Oos-

tenrijks materiaal en als algemeen voorkomend maar weinig waargenomen wordt beschouwd. Tussen 1993, de beschrijving van de soort, en hun publicatie in 2012 vernamen ze dat de Geknopte dwergsatijnzwam ook gerapporteerd werd in België, Zweden (2007), de Britse eilanden (2008), Denemarken (2008), Polen (2011) Finland (2012) en Slovaakse (2012). Wat Nederland betreft, worden bij opvraging van de soort op de Nederlandse website verspreidingsatlas.nl (2013) vier waarnemingen getoond. Ook in Luxemburg werden waarnemingen geregistreerd (pers. med. Marie-José Duprez).

In Vlaanderen was de waarneming van de in 1993 beschreven *Entoloma jahnii* tot voor kort beperkt tot twee registraties in FUNBEL van Lucrèse Vanieuwerburgh (2006) en Ruben Walley (2007). Na vijf jaar van ogenschijnlijke afwezigheid kon nu een nieuwe collectie van deze verborgen soort toegevoegd worden. Verrassend was dan wel dat binnen de twee weken na de vondst te Lille ook Wim Veraghtert de Geknopte dwergsatijnzwam vond in een soortgelijk biotoop, namelijk in het Viersels Gebroekt te Viersel.

Ondanks het feit dat er regelmatig oorzwammetjes (*Crepidotus*) meegenomen worden voor microscopische bepaling, lijkt het vreemd dat de *Entoloma jahnii* niet vaker opgemerkt werd. Een totaal verschillende habitat is hiervoor alvast een mogelijke verklaring. Oorzwammetjes vinden we vaak op dunne takjes in het strooisel, voor een Geknopte dwergsatijnzwam moeten we doorweekt hout grondig bekijken en omdraaien. Identieke biotopen en weersomstandigheden maken het dan niet zo uitzonderlijk om twee waarnemingen op korte tijd

Fig 2. *E. jahnii* - pileocystiden

te kunnen vastleggen.

Toekomstige registraties van de gedane waarnemingen zullen alvast een betere kijk geven op het voorkomen van deze soort.

Met dank aan Emile Vandeven voor het bezorgen van de FUNBEL-gegevens en André de Haan voor het kritisch nalezen van dit artikel.

Bestudeerd materiaal

Prov. Antwerpen, Lille, Kindernouw, C5.15-34, 24/8/2013, herbarium L. Deceuninck LD2284.

Bibliografie

Jančovičová S. & Adamčík S. (2012). *Entoloma jahnii* reported from Slovakia and notes on differences with

E. byssisedum. *Czech Mycology* 64(2): 209-222.

Noordeloos, M.E. (2004). *Entoloma* s.l. (Supplemento). *Fungi Europaei* 5A. Edizione Candusso, Alassio Italia, p. 1140-1143.

Knudsen, H. & Vesterholt, J. (eds.) (2008). *Funga Nordica*. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera. Nordsvamp, Kopenhagen, 965 p.

Bronnen internet

http://www.czechmycology.org/_cmo/CM64209.pdf - *Entoloma jahnii* (Fungi, Agaricales) reported from Slovakia and notes on differences with *E. byssisedum*, Soňa Jančovičová en Slavomír Adamčík - 3/11/2013

<http://www.verspreidingsatlas.nl/041880> - 3/11/2013

BOEK bespreking

14

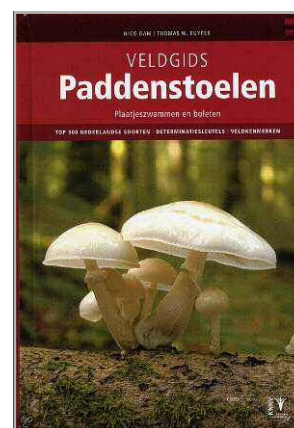
KNNV *Veldgids Paddenstoelen (plaatjeszwammen en boleten)* – Nico Dam & Thomas Kuyper

Nederlandstalige paddenstoelengidsen: die waren er al een hoop, maar bijna zonder uitzondering betreffen het vertalingen uit het buitenland. Zo zijn in een populair boek als 'De grote paddenstoelengids voor onderweg' (oorspronkelijk Duits) een reeks soorten opgenomen die niet in Vlaanderen voorkomen. Enkel de paddenstoelenencyclopedie van G. Keizer bevat alleen soorten die in Nederland voorkomen, maar dat werk blinkt dan weer niet uit door schitterende foto's. Eindelijk is er nu een gids op de markt die uitsluitend soorten van bij ons bespreekt, geïllustreerd met deftig beeldmateriaal. Een boek maken met alle paddenstoelensorten

van Nederland blijkt geen realistisch idee.

Daarom beperken de auteurs zich in dit werk tot twee populaire groepen: plaatjeszwammen en boleten. En dan nog niet allemaal. Op basis van de databank 'Spot' werd nagegaan welke de 500 meest voorkomende soorten zijn, die samen 95 % van de waarnemingen uitmaken. Die oefening resulteert in een interessante soortselectie, zeker vanuit het oogpunt van beginners, voor wie dit boek bedoeld is. De auteurs merken zelf al in de inleiding op dat dit ook betekent dat 75 %

van de plaatjeszwammen- en boletensoorten van Nederland niet zijn opgenomen. Het is dan ook niet moeilijk om tijdens een wandeling soorten te vinden die niet in het boek staan: de kans op het vinden van een zeldzamere soort is bij paddenstoelen vrij groot.

Los daarvan omvat die selectie van 500 soorten een aantal buitenbeentjes die in een boek met de 500 meest voorkomende soorten van Vlaanderen zeker niet zouden voorkomen. Scharlaken wasplaat en Groensteelsatijnzwam bijv., waarvan ik zelf moeilijk kan geloven dat ze in Nederland zo algemeen zijn. Of Witte taailing, een soort die m.i. erg vaak verkeerd gedetermineerd wordt en misschien ten onrechte is opgenomen. Een opvallende, toenemende soort als Spechtinktzwam ontbreekt dan weer wegens te zeldzaam in Nederland.

De auteurs hebben duidelijk willen vermijden dat beginners in een zoektocht naar de naam van een paddenstoel lukraak zouden beginnen bladeren in het boek, op zoek naar het meest gelijkende plaatje. De soorten staan helemaal niet systematisch gerangschikt, maar wel alfabetisch volgens wetenschappelijke naam. Het is dan ook de bedoeling dat beginners de determinatiesleutels vooraan in het boek gebruiken en zo dus gericht tot een naam komen. Dat die zoektocht niet altijd van een leien dakje loopt, beseffen de auteurs ook. Pagina 23 in het boek (10 antwoorden op de vraag 'Waarom kan ik deze paddenstoel niet determineren?') mag door de geïnteresseerde leek zeker niet worden overgeslagen. Ook de inleiding is een must: daar worden mycologische begrippen op een duidelijke manier uitgelegd en geïllustreerd (bijv. hygrofaan).

Een opvallende nieuwigheid is dat een hele serie foto's en 'soort'besprekingen betrekking hebben op soortcomplexen. Zo vinden we bijv. een bespreking van 'witte oorzwammetjes' (*Crepidotus variabilis* sensu lato) en mestkaalkopjes (*Deconica coprophila* s.l.), waarbij de paragraaf 'Gelijkende soorten' duiding geeft over determineren binnen het desbetreffende complex. Microscopische details worden niet gegeven. De nuchterheid die we van de auteurs gewoon zijn, spreekt uit de teksten. Zo lezen we bij *Cortinarius helobius* s.l. ('kleine roodbruine gordijnzwammen'): "Karakteristiek is het ontbreken van karakteristieke kenmerken." Of nog (bij een andere gordijnzwam): "Bij twijfel moet de microscoop er aan te pas komen (maar ook dat helpt niet altijd)".

De foto's zijn goed tot zeer goed en geregeld wordt er gewerkt met kleine inzetfoto's die details of extra variatie illustreren. Die laatste zijn verhelderend, maar in enkele gevallen te klein om voldoende detail te tonen.

Kortom, voor beginners is dit boek een must. Het is het eerste Nederlandstalige boek waarin zowel sleutels als goede foto's zijn opgenomen en bovendien duidelijk wordt aangegeven wat er wél en wat er niet in staat! Daarnaast blijft de 'Grote paddenstoelengids voor onderweg' ook een aanrader, omdat het soortenaantal daarin toch net wat groter is en je voor minder geld toch meer soorten hebt. Beide zijn dus complementair.

Referentie: Dam N. & Kuyper T.W. (2013). Veldgids Paddenstoelen. Plaatjeszwammen en boleten. KNNV Uitgeverij, 422 p.

Wim Veraghtert/Rosmarijn Steeman

PAS VERSCHENEN : *CORTINARIUS* SUBG. *TELAMONIA* IN VLAANDEREN

De KVMV-werkgroep *Cortinarius* bundelde 20 jaar waarnemingen in een determinatiewerk voor alle *Telamonia*'s die tot nu (2013) in Vlaanderen werden verzameld.

Het werk is verschenen als bijlage bij *Sterbeekia* 32 en is gebaseerd op de jaarlijkse verslagen van de werkgroep, eerder gepubliceerd in AMK-mededelingen en *Sterbeekia*.

Auteurs: de Haan A., Volders J., Gelderblom J., Verstraeten P. & Van de Kerckhove O. (2013).

Na een uitgebreide inleiding, een handleiding hoe te verzamelen, te observeren en te documenteren en de toelichting over de gebruikte kenmerken, vind je drietalige sleutels (Nederlands, Frans, Engels).

In deze sleutels worden, naast de klassieke kenmerken, bijkomende microscopische elementen gebruikt die meer zekerheid moeten bieden bij de determinaties.

De sleutels leiden naar de 117 beschreven taxa (soorten, variëteiten en vormen). Elk taxon wordt beschreven en geïllustreerd met foto of aquarel en microscopietekeningen. Bovendien zijn er nog 19 extra platen met aquarellen. Afsluitend is er een uitgebreide lijst met gegevens over nomenclatuur, synonymie, bijkomende nuttige literatuur en illustraties en tenslotte de lijst met de overeenkomstige Nederlandse namen. Het werk telt 212 pagina's.

Dit mooie en nuttige boek is een geschenk van de werkgroep en het bestuur voor alle leden die KVMV-lid waren in oktober 2013, de publicatiemaand van het boek.

Nieuwe leden betalen 25,00 euro en niet-leden 30,00 euro (verpakkings- en verzendingskosten niet inbegrepen).

Meer informatie kunt u vinden op de website van de KVMV (www.kvmv.be) op de pagina met de hiernavolgende link: <http://kvmv.be/index.php/publicaties/item/telamonia>.

««»»

Brengt klimaatverandering ons meer paddenstoelen?

Wim Veraghtert - wim.veraghtert@gmail.com

In tijden van moleculair onderzoek en DNA-barcoding worden wel eens vraagtekens geplaatst bij klassieke methodes van paddenstoelenmonitoring zoals het Nederlandse paddenstoelenmeetnet (Vellinga, 2012). Het louter tellen van vruchtlichamen op vaste locaties levert wel een pak waarnemingen op, maar die zijn niet altijd eenduidig te interpreteren. De Zwitsers bewezen pas dat volgehouden tellingen wel interessante gegevens opleveren.

Over klimaatverandering en paddenstoelen werden de voorbije jaren al meerdere studies gepubliceerd. Over het algemeen blijkt dat het paddenstoelenseizoen door klimaatverandering langer zal duren. Een nieuw Zwitsers onderzoek werpt meer licht op deze materie. In het beukenbos van La Chanéaz werden tussen 1975 en 2006 wekelijks in vijf afgebakende (en afgesloten) proefvlakken de vruchtlichamen van zwammen geteld. In totaal werden tijdens dit project 115 417 paddenstoelen genoteerd, behorend tot zo'n 468 soorten. In dezelfde proefvlakken werd ook de stamgroei van 136 beuken gemeten.

De resultaten van dit onderzoek zijn enigszins verrassend. Dat de gemiddelde verschijningsdatum van zwammen met 12 dagen naar achteren verschoof, was te verwachten. Maar dat het jaarlijks getelde aantal vruchtlichamen toenam van 1801 naar 5414 exemplaren en het wekelijkse gemiddelde van de genera van 10 naar 20, lijkt in te druisen tegen het algemene aanvoelen dat factoren zoals vermesting (stikstofdepositie) ervoor zorgen dat er net steeds minder paddenstoelen te vinden zijn.

Dit geldt vooral voor de symbionten, die nota bene meer dan de helft van de in La Chanéaz getelde paddenstoelen uitmaken. De saprotrofe soorten namen relatief sterker toe dan de symbionten, een ontwikkeling die de onderzoekers wel degelijk aan de atmosferische stikstofdepositie toeschrijven.

Het jaarlijkse verschijnen van saprotrofen en symbionten was op de onderzoekslocatie opvallend gelijklopend. Dat doet Buntgen en collega's besluiten dat dit Zwitserse bos koolstofverzadigd moet zijn. Die relatie tussen koolstoffixatie en zwammen heeft een woordje uitleg. Bomen leggen via fotosynthetische processen CO₂ vast voor de aanmaak van bladeren, knoppen, wortels en voor stamgroei. Een deel van de vastgelegde koolstof wordt in het

17

Russula fellea - Beukenrussula

wortelstelsel opgeslagen, vanwaar de koolstof wordt doorgegeven aan mycorrhizasymbionten. Bij bomen die veel CO₂ kunnen opnemen, is de productie van vruchtlichamen door ectomycorrhizasymbionten dus hoger. Dat werd in het verleden reeds aangetoond door o.a. een laboratoriumstudie met Tweekleurige fopzwammen (*Laccaria bicolor*) en zaailingen van dennen (Fortin et al. 2008). Het aantal vruchtlichamen van *L. bicolor* bij de zaailingen was sterk gecorreleerd met het aantal uren zonlicht waaraan de zaailingen werden blootgesteld. De ondergrondse koolstofopslag neemt bovendien sterk toe nadat de boom bij het begin van de herfst knoppen gevormd heeft: dat moment is voor veel symbionten de start van het fructificatieseizoen. Ook in een veldsituatie gaat deze theorie op: het aandeel symbionten bij beuken nam in hetzelfde Zwitserse bosreservaat sterk toe nadat de dominerende lorken tussen de beuken geveld waren (Egli et al. 2010). Bossen worden beschouwd als 'carbon sinks', ecosystemen die grote hoeveelheden koolstof vastleggen, een niet onbelangrijke functie in tijden van klimaatverandering. De voorbije jaren is gebleken dat symbionten een essentiële bijdrage leveren aan die ecosystemedienst: een belangrijk aandeel van de koolstof in bossen wordt immers ondergronds vastgelegd (Clemmensen et al. 2013).

Buntgen et al. (2013) geven aan dat ectomycorrhizasymbionten voor de vorming van vruchtlichamen minder van weersomstandigheden afhankelijk zijn dan saprotrofen. Dat komt dus omdat de mycelia hun koolstof vooral van de begeleidende bomen krijgen. Bovendien zitten mycelia van symbionten

vaak in diepere grondlagen en zijn ze dus minder gevoelig voor uitdroging. Saprotrofen hebben ook koolstof nodig en krijgen die uit afbraakprocessen die in de strooisellaag plaatsvinden. Deze processen worden echter sterk beïnvloed door temperatuur en vochtigheidstoestand.

Het Zwitserse onderzoek geeft aan dat in een gematigd, middelhoog gelegen loofbos, toegenomen CO₂-gehaltes, langere zomers, iets hogere temperaturen en een latere start van de winter de voorbije decennia resulteerden in een duidelijke toename in de productie van vruchtlichamen. Of zo'n toename zich bij een verdere klimaatverandering nog gaat doorzetten, is maar de vraag.

Bron

Büntgen U., Peter M., Kauserud H. & Egli S. (2013). Unraveling environmental drivers of a recent increase in Swiss fungi fruiting. *Global Change Ecology* (in press: doi: 10.1111/gcb.12263)

Referenties

- Clemmensen K.E., Bahr A., Ovaskainen O., Dahlberg A. (2013). Roots and associated fungi drive long term carbon sequestration. *Science* 339: 1615-1618.
- Egli S., Ayer F., Peter M., Eilmann B. & Rigling A. (2010). Is forest mushroom productivity driven by tree growth? Results from a thinning experiment. *Annals of Forest Science* 67(5): 509.
- Fortin J.A., Plenchette C. & Piché Y. (2008). Les mycorhizes, la nouvelle révolution verte. Editions Multimondes, Quebec, Canada, 131 p.
- Vellinga E.C. (2012). Het paddenstoelenmeetnet van de toekomst: een pleidooi voor veel meer ecologisch onderzoek. *Coolia* 55(1): 7-12.

Vlaamse dialecten en paddenstoelennamen

Georges Buelens - georges.buelens@telenet.be

Aan de Universiteit Gent, vakgroep taalkunde, doet Tineke De Pauw onderzoek naar het voorkomen van Vlaamse dialecten in namen van planten, dieren en paddenstoelen. De vele dialectwoorden voor planten en dieren zijn verzameld in drie woordenboeken. De opgetekende woorden zeggen veel over onze relatie tot de natuur en hoe die evolueert. Waarom hebben we tientallen dialectwoorden voor paddenstoel, maar heet een eik overal gewoon 'eik'? En hoe komt het dat de klaproos ook 'inktebloem' heet en brem 'zoeperkruid'?

Al veertig jaar lang brengt een team onderzoekers aan de Universiteit van Gent de dialecten in onze contreien in kaart. Het resultaat zijn vijftwintig thematische woordenboeken van de vaktaal van mandenmakers tot karaktereigenschappen. Tineke De Pauw van de Universiteit Gent sprokkelde de dialectwoorden voor dieren en planten bijeen. Het was een boeiende ontdekkingsreis, die veel zegt over onze relatie tot de natuur en hoe die evolueert. Het is ook prachtig om vast te stellen dat oudere mensen de naam van veel zeldzame planten nog kennen. Wie tachtig of negentig jaar oud is, stond vroeger veel dicht bij de natuur dan wij nu. In hun dagelijks leven gebruikten de mensen om de haverklap wilde planten als geneesmiddel of gebruiksvoorwerp en dat nestelde zich in hun taalgebruik.

Veel dialectwoorden laten horen waarvoor een plant vroeger kon gebruikt worden. Stinkende gouwe krijgt in Brabant bijvoorbeeld de dialectnaam 'wartekruid', als middeltje tegen wratten. Her en der in Vlaanderen wordt de klaproos 'inktebloem' genoemd, omdat men de zaaddoosjes gebruikte als stempel. Brem krijgt in Frans-Vlaanderen de naam 'zoeperkruid'. Waarom? In het Frans-Vlaams

betekent 'zoepen' vegen en dat brengt ons meteen bij het gebruik: de fijne en stijve takken van de brem werden samengebonden tot een bezem.

Toch krijgen niet alle planten- en diersoorten een aparte naam in het dialect. Wel leren de bestaande dialectwoorden ons hoe belangrijk de planten en dieren waren in het leven van onze voorouders. Hoewel er in ons land rond de zeventienhonderd soorten spinnen voorkomen, krijgen die allemaal dezelfde benaming, nl. "spin". Hetzelfde geldt voor vlindersoorten. Maar zodra een dier of plant in het leven van de mensen een rol van betekenis speelt, wordt er een bijzondere naam opgespeld. Zo noemen sommige West- en Oost-Vlamingen de sperwer een 'duivenpakker', wat erop wijst dat hij geen graag geziene gast was bij de duivenmelkers. En tussen de honderden soorten vlinders gebruiken dialectsprekers enkel voor het koolwitje een apart woord, omdat het een vlinder is die kolen aantast.

Wat ook opvalt, is dat kleine dieren en planten vaak veel meer verschillende dialectwoorden hebben dan grote dieren en bomen. Een vos bijvoorbeeld wordt in heel Vlaanderen 'vos' genoemd. Hetzelfde geldt voor grote bomen als eik, linde en

beuk. Dat heeft onder meer te maken met het economisch belang van die soorten. Het hout werd waarschijnlijk over de dorpsgrenzen heen verhandeld en daarom was het belangrijk om een gemeenschappelijke naam te hanteren. Dat geldt ook voor de vos, die in een slecht daglicht stond omdat hij het op pluimvee gemunt had. Over de dorpsgrenzen heen was hij het onderwerp van gesprek, waardoor één naam uiteindelijk de bovenhand kreeg.

In Vlaanderen onderscheiden we drie grote dialectgroepen: Vlaamse, Brabantse en Limburgse dialecten. Het dialectenlandschap in Vlaanderen is rijker en gevarieerder dan in Nederland. Hoe dat komt? De Vlaamse dialecten zijn beter bewaard door onze lage levensstandaard in de negentiende eeuw. Voor een wilde paddenstoel vonden de onderzoekers in Nederland nog maar een handvol varianten, tegenover ettelijke in Vlaanderen. Smul even mee: dollehondenbrood, tatervlees, jodenoor, duivelskaas, pompernoelje, wolvenbrood, pa-

raplu(utje), paddenbrood, jodenvlees, paddenkaas, toveres(sen)brood, spoke(n)brood, schabbelijong, sjampelijong, pomperluit, paddenstoel, duivel(tje)sbrood, hoosjesbrood, duivenbrood, foensj...

Als je deze namen leest, heb je misschien een verklaring waarom nog zoveel mensen de neiging vertonen om paddenstoelen omver te trappen. Maar voor welke soort of genus die namen werden gebruikt, is moeilijk te achterhalen.

Een overzichtskaart van het Nederlands taalgebied, waarop de verschillende paddenstoelennamen met aparte tekens zijn ingekleurd, vergezelt deze studie, maar is te klein en te bont gekleurd om duidelijk in zwart-wit te worden weergegeven.

Bron: ANB-tijdschrift "Spoorzoeker", jaargang 5 – september 2012.

Kaart getekend op basis van de reeks Nederlandse Dialectatlassen, Universiteit Gent, Vakgroep Taalkunde, Tineke De Pauw, 2012. Meer info op:

www.variatielinguistiek.ugent.be/node/51

17^e ontmoetingsdag van ANKONA op zaterdag 8 februari 2014

UA-Campus Groenenborger, gebouw T (Antwerpen)

Thema: 'Van het monitoren met e-DNA overgaan tot soortenbescherming'

Zaterdag 8 februari 2014 heeft de zeventiende editie van de ANKONA-ontmoetingsdag plaats. Deze editie heeft als thema 'Van het monitoren met e-DNA overgaan tot soortenbescherming' en wordt samen met het UA-departement Biologie georganiseerd.

De ANKONA-ontmoetingsdag is de jaarlijkse samenkomst van verenigingen en vrijwilligers die actief zijn rond natuurstudie in de provincie Antwerpen. Je kunt er deelnemen aan praktische workshops, lezingen volgen, informatie- en boekenstands van (natuur)verenigingen bezoeken... Iedereen die zich nauw betrokken voelt bij de natuur en op de hoogte wil blijven van recente natuurstudies in de provincie Antwerpen, kan gratis deelnemen aan deze ontmoetingsdag.

Inschrijven kan nog tot 1 februari 2014 via het elektronische inschrijvingsformulier.

→ Gedetailleerd programma op http://www.provant.be/leefomgeving/natuur_en_landschap/koepel_voor_natuurst/

droogte komt aangewaaid
met zomer die ontijdig is
geen mens gelooft me
als ik om regen vraag
die liefst de nachten vult
of grauwdagen die te donker zijn
voor bodemspeuren

niemand vermoedt dat wij klamme
aarde zoeken, smeuiig op het bospad
of dampend tussen hei en gagel
want wie maalt om luttel kleingoed
dat men asco noemt of breeksteel
nauwelijks te vinden of men
moet de knieën plooiën

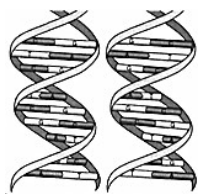
door wind gelooid bodem
rijpt geen zwammen die we zoeken
we lezen dus de wolken
keren tak en rottend hout
duiken onder struik en hagen
betrouwend op het oog van metgezellen
die verhoopte vondsten doen

straks ruimt de zon weer plaats
voor regenwolk en lauwe wind
het koren strijkend en de dreven
waar wij bijeen gaan staan
in bedwongen welbehagen
land van regen is belofte
voor wie van zwammen houdt

robert de lust

land van belofte

Uit de moleculaire keuken

Hier serveren we u geen schuimpjes, maar misschien wel zwaardere kost. Het DNA-onderzoek richt zijn pijlen steeds meer op de zwammenwereld en van de traditionele indeling in families en genera blijft – in sommige gevallen – geen spaander meer heel. Deze rubriek houdt je op de hoogte van de nieuwste resultaten uit het moleculair onderzoek.

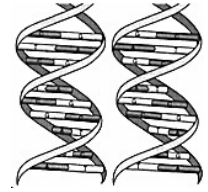
Hoe zit dat met knotsen en koralen?

De moleculaire hakbijl heeft de knots- en koraalzwammen niet gespaard. Daar waar knotszwammen (*Clavaria* en *Clavulinopsis*), knotsjes (*Typhula*), kroonknotsjes (*Clavicornona*) en koraalzwammen (*Clavulina* en *Ramaria*) vroeger min of meer broederlijk bij elkaar stonden in de grote groep van de Aphylophorales (Plaatjesloze vlieszwammen), zitten ze nu verspreid over een hoop kleinere families. Dat laat zich bijvoorbeeld merken in de nieuwe Funga Nordica, waar niet alleen plaatjeszwammen maar nu ook sommige genera van korst-, knots- en koraalzwammen zijn opgenomen. Wetenschappelijk onderbouwd, maar allerm minst praktisch. De groep van de Clavariaceae (behorend tot de Agaricales) omvat bijvoorbeeld niet alleen knotszwammen (*Clavaria* en *Clavulinopsis*), maar ook een wasplaatgenus (*Camarophyllopsis*) en een korstzwamgenus (*Hyphodontiella*). Het Wit kroonknotsje (*Clavicornona taxophila*) en de steeds algemener wordende Kroontjesknotszwam (*Artomyces pyxidatus*) worden tegenwoordig tot de Oorlepelzwamfamilie (Auriscalpiaceae) gerekend, die deel uitmaakt van de Russulales (amyloïde sporen!). De knotsjes kregen met de Typhulaceae hun eigen familie. De echte koraalzwammen van het genus *Ramaria* zijn tenslotte niet opgenomen in Funga Nordica: zij behoren dan weer tot de Gomphaceae.

De Spaanse mycoloog Ibai Olariaga deed de voorbije jaren onderzoek naar verwantschappen bij knots- en koraalzwammen. Hij richtte zich ondermeer op het kleine groepje koraalzwammen van het genus *Clavulina*. Daartoe behoren een handvol Europese soorten waarvan de determinatie niet altijd voor de hand liggend is. Witte koraalzwam (*C. cristata*) en Asgrauwe koraalzwam (*C. cinerea*) kunnen soms lastig te benoemen zijn. Een aantasting door de ascomycete *Helminthosphaeria claviarum* kan een Witte koraalzwam grijs doen worden. De spitse topjes aan de vruchtlichamen verraden dan nog de ware naam.

Olariaga (2009) bekeek de verwantschappen tussen *C. amethystina*, *C. rugosa*, *C. cristata* en *C. cinerea*. Uit zijn moleculair onderzoek blijkt dat al deze soorten 'goede' soorten zijn. Dat één van de door hem onderzochte stalen van *C. cristata* in het veld en de databank als *C. cinerea* was bestempeld, bevestigt het lastige feit dat de Witte koraalzwam soms erg grijs kan overkomen. De variëteit *gracilis* van de Asgrauwe koraalzwam kan voortaan als een aparte soort beschouwd worden. In een nieuwere publicatie over knotsjes (*Typhula*) stelt dezelfde auteur enkele naamswijzigingen voor (Olariaga 2012). Op basis van morfologisch

onderzoek kan de Pijpknotszwam (*Macrotypula fistulosa*) voortaan als *Typhula fistulosa* door het leven gaan. Die wijziging onderbouwt Olariaga door een studie van de hyfenstructuur in de steel en in het myceliumvilt, maar (nog) niet door moleculair onderzoek. Anno 2013 lijkt me dat gedurfd. Overigens beschouwt dezelfde auteur de variëteit *contorta* van de Pijpknotszwam, met onregelmatige, korte vruchtlichamen als een aparte soort.

Referenties

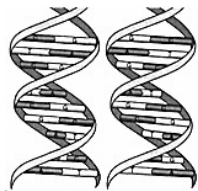
- Olariaga I. (2009). Species delimitation in the European species of *Clavulina* (Cantharellales, Basidiomycota) inferred from phylogenetic analyses of ITS region and morphological data. *Mycological Research* 113: 1261-1270.
- Olariaga I. (2012). New combinations and notes in clavarioid fungi. *Mycotaxon* 121; 37-44.

Elfenschermpje of elf schermpjes?

Paddenstoelen staan niet meteen bekend als gemakkelijk herkenbaar. Er zijn veel lastig herkenbare soorten, waar de microscoop al dan niet aan te pas moet komen voor een sluitende determinatie. Nog problematischer wordt het als soorten enkel en alleen verschillen in de structuur van het DNA. We spreken dan van cryptische soorten die dus noch microscopisch, noch macroscopisch van elkaar te onderscheiden zijn. De vrees van elke amateurmycoloog dus. Er zijn in de zwammenwereld al een hoop voorbeelden van cryptische soorten ontdekt. De bekendste is de Vliegenschwam, die in feite een soortcomplex blijkt te zijn waarvan in West-Europa - gelukkig voor ons - maar één vertegenwoordiger voorkomt. Medewerkers van de UGent brachten het bestaan van cryptische soorten aan het licht bij Thaise Vissige melkzwammen. Ook dat is voor ons een ver-van-mijn-bed-show. Lastiger wordt het wanneer een vrij algemene soort als het Elfenschermpje (*Mycena pura*) ook een verzamelnaam voor een verdoken soortcomplex blijkt. Dat besluiten Christoffer Harder en zijn team in een nieuwe studie (Harder et al. 2013). Eerder hadden ze al kunnen hardmaken dat soorten als Hekschermpje (*M. rosea*), Vals elfenschermpje (*M. pearsoniana*) en Donker elfenschermpje (*M. diosma*) allemaal goede soorten zijn (Harder et al. 2010). Toen al bleek echter dat er bij *Mycena pura* zoveel intraspecifieke genetische variatie was, dat er iets aan de hand moest zijn. Dat soortcomplex hebben Harder & co recent (deels) uitgespit. Ze ontwaren onder de naam *Mycena pura* 11 soorten, die helaas niet overeenkomen met de hele reeks variëteiten die van deze soorten al eerder beschreven zijn. Op één uitzondering na: het Geel elfenschermpje, gekenmerkt door een gele hoedkleur en volgens Harder et al. (2013) een andere ecologie (graslandsoort), is een aparte (en dus ook herkenbare) soort. *Mycena pura* var. *lutea* zal voortaan, om nomenclatorische redenen, door het leven gaan als *Mycena luteovariegata*.

Tot zover het goede nieuws. Het slechte nieuws is dat de tien andere soorten binnen *Mycena pura* vooralsnog niet te onderscheiden zijn. Harder et al. (2013) geven aan dat verder onderzoek nodig is om te

achterhalen of er geen morfologische kenmerken zijn die onderscheid vooralsnog mogelijk maken. De 10 andere elfenschermpjes worden momenteel ook nog niet beschreven als nieuwe soorten; dat is nog toekomstmuziek. Van één van de complexen, door de onderzoekers "*Mycena pura* I" genoemd, zijn een donkerpaarse hoedkleur en talrijke pleurocystiden mogelijk goede kenmerken. Maar ook daar houden ze een slag om de arm en zouden er meer collecties van dit taxon bestudeerd moeten worden.

Bron:

Harder C.B., Laessøe T., Frøslev T.G., Ekelund F. & Kjøller R. (2013). A three-gene phylogeny of the *Mycena pura* complex reveals 11 phylogenetic species and shows ITS to be unreliable for species identification. *Fungal Biology* (in press).

Referenties

Harder C.B., Laessøe T., Kjøller R. & Frøslev T.G. 2010. A comparison between ITS phylogenetic relationships and morphological species recognition within *Mycena* sect. *Calodontes* in Northern Europe. *Mycological Progress* 9: 395-405.

Wim Veraghtert

nieuws

Begin 2013 werden een hele reeks aankopen gedaan, maar tijdens de zomermaanden was het eventjes stil rond de bibliotheek. Hier ben ik dan weer met twee nieuwe aanwinsten.

Alle leden kregen als bijlage bij Sterbeeckia 32 de prachtige sleutel '*Cortinarius* subg. *Telamonia* in Vlaanderen', die werd opgedragen aan Ruben Walley. Natuurlijk vind je dit pareltje ook in onze bibliotheek. Nog hartelijk proficiat aan de auteurs, die hier veel uren van hun kostbare tijd hebben ingestoken.

- ✓ Morton Christensen en Jacob Heilmann-Clausen, 2013, *The genus Tricholoma*, Fungi of Northern Europe, Vol. 4 (Mag 066)
- ✓ André de Haan, Jos Volders, Jac Gelderblom, Peter Verstraeten, Omer Van de Kerckhove, 2013, *Cortinarius subg. Telamonia in Vlaanderen*, Bijlage Sterbeeckia 32, Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (Mag 067)

Lucy

Impressies van het werkweekend 2013

Van 7 tot 10 november ging in de omgeving van Brugge het mycologisch weekend (voorheen werkweek) door. Uitvalsbasis was het Roodhof, een accommodatie die voor dergelijke initiatieven ideaal is. Charlotte Pieters (Brugse Mycologische Werkgroep) had een programma vol interessante excursies opgesteld. Zelf konden we helaas pas vanaf vrijdagavond deelnemen, zodat we moesten passen voor de excursie naar de Gulke Putten, een mycologisch pareltje. De weersvoorspellingen waren twijfelachtig: het weekend ging door in een wisselvallige periode, waarbij de voormiddag meestal nog zonnig was, maar we in de namiddag wisselende hoeveelheden regen op ons dak kregen. Zaterdag stond het uitgestrekte gebied van de Zwinbosjes op het programma. Dit gebied is zó interessant dat we er slechts een deel van bezochten. De graslanden die nog niet zo lang begraasd worden door runderen en paarden, kunnen op paddenstoelenvlak nog interessanter worden. Nu waren ze goed voor Ruitjesbovist (*Calvatia utriformis*), een topsoort als Grasvlamhoed (*Gymnopilus flavus*), Weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis*) en prachtige collecties Paarssteelschijnridder (*Lepista saeva*), waarbij de 'oohs' en 'aahs' niet uit de lucht waren. De duinbosjes leverden ondermeer Tweesporig taaisteeltje (*Mycenella bryophila*), Verblekende franjehoed (*Psathyrella cernua*) en een niet zo algemene gordijnzwam (*Cortinarius unimodus*) op.

In de namiddag werd een ander deel van de Zwinbosjes bezocht. Daarbij kregen we ook enkele minder algemene symbionten te zien, zoals Kopperode spijkerzwam (*Chroogomphus rutilus*) en Melkboleet (*Suillus granulatus*). Ook een groep enorme Prachtvlamhoeden (*Gymnopilus junonius*) trok de aandacht! Met een kenner als Karel Van de Put in het gezelschap kon de lijst ook aangevuld worden met enkele minder bekende heterobasidiomyceten, zoals Vale druppelzwam (*Dacrymyces tortus*) en Slijmerig waskorstje (*Bourdotia galzinii*). Eerder in de herfst had Wouter Vangompel op de Zwinvlakte een nieuwe soort voor het land ontdekt: Zeerusruitertje (*Marasmius trabutii*), een hoog gespecialiseerde plaatjeszwam die op Zeerus (*Juncus maritimus*) groeit. Er werd besloten met de groep opnieuw

naar dit prachtige kleinood te gaan zoeken en dat betekende een eindje stappen. Helaas was de motregen intussen overgegaan in heviger regen. De slenken met Zeerus bleken teveel water te bevatten en ondanks inspanningen van gemotiveerde zoekers in plensregen leverde dit niet veel op. Wel blijkt ook het Schelpkaalkopje (*Deconica phillipsii*) op Zeerus te groeien. Er wachtte slechts nog een lange en natte wandeling terug. Gelukkig konden we weer opwarmen in het Roodhof.

Iris en de Prachtvlamhoeden (foto Miel Waegemans)

De zondagvoormiddagexcursie bracht ons naar een normaliter ontoegankelijk militair domein, het Vloethemveld. Dat bestaat uit gevarieerd loofbos, afgewisseld met interessante graslanden. Dat het al wat laat op het jaar was voor een dergelijke biotoop, werd in het bos al snel duidelijk. Op een Witte ridderzwam (*Tricholoma album*) na, was er op het vlak van interessante symbionten niet veel te beleven. Onder de saprotrofe zwammen een mooie lijst Mycena's, met ondermeer Kleverige schorsmycena (*M. clavularis*), Blauwgrijze schorsmycena (*M. pseudocorticola*), Grijs (*M. cinerella*) en Bittere mycena (*M. erubescens*). Op een dode Amerikaanse eik werd een massa kleine bekertjes aangetroffen waarover gediscussieerd werd of het nu cyphelloïde basidiomyceten (genre hangkommetjes) dan wel ascomyceten zouden zijn. Piet Bormans zag er een spinragschijfje in en onderzocht het materiaal thuis. Hij had gelijk: het verdict luidde 'Eriopeziza caesia' met de opmerkelijke Nederlandse naam Krentenpapspinragschijfje. De graslandjes waren goed voor tientallen Sikkelkoraalzwammen (*Clavulinopsis corniculata*), Papegaaizwammetjes (*Hygrocybe psittacina*) en Sneeuwzwammetjes (*Hygrocybe virginea*). Yan Verschueren toonde ons nog Trechterwasplaat (*Hygrocybe cantharellus*), ook geen alledaagse soort. Tenslotte vermelden we nog de vondst van het Mosschelpje (*Chromocyphella muscicola*), een cyphelloïde zwammetje dat op bemoste boomstammen groeit en elk jaar algemener lijkt te worden.

Met een smakelijke spaghetti sloten we het weekend af in het Roodhof. Bedankt Charlotte en de andere medewerkers van de BMW voor deze mooie vierdaagse!

AMK

afdelingsnieuws

Nieuwjaar 2014

Elk KVMV-lid is van harte uitgenodigd op de AMK-Nieuwjaarsreceptie
in de Bioruimte van de UA te Antwerpen.

Drank en versnaperingen worden voorzien; voor de ambiance mag Ú zorgen.

Wij verwachten u om 20 uur op dinsdag 7 januari 2014.

Tot dan !

Nieuwtjes uit recente tijdschriften (13.4)

Wim en Roosmarijn Veraghtert-Steeman

wim.veraghtert@gmail.com - roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Rivista di micologia LV-4 (december 2012)

G. Consiglio vervolgt zijn reeks over amanieten met een serie slanke amanieten: *Amanita vaginata*, *A. battarrae*, *A. lividopallescens*, *A. badia*, *A. flavescens*, *A. fulva*, *A. pachyvolvata*, *A. umbrinolutea*, *A. crocea*, *A. spadicea*, *A. argentea*, *A. mairei*, *A. subfraudulenta*, *A. ceciliae*, *A. submembranacea*, *A. simulans*, *A. oblongispora*, *A. dryophila* en *A. malleata* (alle met kleurenfoto). J.L. Siquier, F. Esteve-Raventos e.a. belichten de eerste Europese vondst van *Mycena marocana*, een schorsmycena die lijkt op *M. clavularis* en bespreken de mogelijke synonymie met *M. pachyderma* (met kleuren- en microfoto's). *Entoloma olorum*, een in de literatuur slecht belichte soort, vormt het voorwerp van een studie door E. Battistin & O. Marscico. De eerste Italiaanse vondst van *Otidea tuomikoskii* komt aan bod in een bijdrage door A.M. Marini & E. Zanella (met kleuren- en microfoto's). G. Campagnola bespreekt twee interessante soorten uit het genus *Gymnosporangium*: *G. clavariiforme* en *G. tremelloides*, die beide op *Juniperus* voorkomen.

Rivista di micologia LVI-1 (maart 2013)

G. Consiglio en A. Pierotti bespreken in hun derde bijdrage over amanieten de soorten uit de groepen rond *A. caesarea*, *A. vittadinii* en *A. citrina*, waarbij ook *A. excelsa*, *A. franchetii*, *A. rubescens*, *A. strobiliformis*, *A. echinocephala*, *A. gracilior* en *A. porphyria* aan bod komen (met kleurenfoto's). M. Sarasini, A. Bincoletto en A. De Vito stellen vier soorten *herten-truffels* voor: *Elaphomyces morettii*, *E. papillatus*, *E. septatus* en *E. virgatosporus*. Van deze laatste wordt de eerste vondst voor Italië gepresenteerd (met kleuren- en microfoto's). In het vierde artikel in een reeks over interessante russula's uit West-Italië beschrijft A. Moron een nieuwe soort voor de wetenschap: *Russula valtellenensis*, die nauw verwant is met *R. velenovskyi* (met kleurenfoto's & microtekening). G. Medardi & G. Consiglio brengen tenslotte een bijdrage over bekerzwammen, waarin *Peziza badia*, *P. fimeti*, *P. michelii*, *P. polaripapulata*, *P. saccardoana*, *P. saniosa* en *P. vesiculosa* met kleuren- en microfoto's aan bod komen.

Bulletin mycologique et botanique Dauphiné-Savoie n° 209 (mei 2013)

Een opmerkelijke vorm van *Daedalea quercina* met nagenoeg ronde gaatjes wordt voorgesteld door B.

Rivoire & J. Cavet: *D. quercina* f. *trametea*. De rest van dit nummer wordt ingenomen door een bespreking van interessante gordijnzwammen door F. Armada: *Cortinarius ochroleucoides*, *C. griseolilacinus*, *C. fulminoides*, *C. polymorphus* var. *luteoimmarginatus*, *C. platypus*, *C. gentianeus*, *C. variipes* var. *ianthinophyllus*, *C. ophiopus* f. *pervelatus*, *C. orichalceus*, *C. pallidogriseus*, *C. violaceoamarus*, *C. reumauxii*, *C. arduus*, *C. ionophyllus*, *C. telamoniopsis*, *C. elegantissimus* var. *bergeronii* en *C. subamoenolens* (spec. nov.) (alle met kleurenfoto).

Bulletin mycologique et botanique Dauphiné-Savoie n° 210 (augustus 2013)

J. Cavet beschrijft enkele miskende paddenstoelen die in 2011 werden ingezameld: *Pseudoomphalina pachyphylla*, *Cabalodontia queletii*, *Trametiopsis cervina* en twee ascomyceten, *Cenangium ferruginosum* en *Propolis farinosa*. Door het maken van een historisch overzicht van de beschrijving van *Ramaria riellii*, een soort die vaak misvormd is, kwamen M. Gannaz en M. Raillère Burat tot de conclusie dat de originele beschrijving van deze soort mogelijk gebaseerd is op een geïnfecteerd exemplaar. C. Robin beschrijft macro- en microscopische kenmerken van de vier *Phellodon*-soorten die uit Frankrijk gekend zijn en stelt een sleutel tot de vijf Europese soorten voor. Drie zeldzame basidiomyceten, verzameld in 2012, worden besproken door E. Michon: *Hemistropharia albo-crenulata*, *Hydropus atramentosus* en *Gymnopus alpinus*. Tenslotte presenteert M. Renard nog enkele merkwaardige gordijnzwammen: *Cortinarius boudieri*, *C. mendax*, *C. piceae* en *C. subnotatus* (met kleurenfoto's).

Mycolux 2013(1)

In dit nummer vinden we ondermeer een vierde bijdrage in de reeks van J.-M. Pirlot over historische figuren in de mycologie, een tweede bijdrage over medicinale eigenschappen van paddenstoelen door C. Braibant en een artikel over paddenstoelen in strips (opnieuw door J.-M. Pirlot).

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 2/2013

Als paddenstoelenportret wordt *Scopuloides leprosa* voorgesteld door J. Duc & M. Wilhelm. Een nieuwe molenaar uit het kanton Basel wordt uitgebreid belicht door E. Musumeci: *Clitopilus chrischonensis*

(met kleurenfoto en microtekening).

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 3/2013

De eerste Zwitserse vondst van *Leucoagaricus ionidicolor* wordt besproken door V. Ruiz-Bandanelli, E. Maradan & I. Cordey (met kleuren- en microfoto's). M. Christen & R. de Marchi bespreken een zeldzaam varkensoor: *Otidea tuomikoskii* (met kleuren- en microfoto's). Van de hand van K. Schenk-Jäger vinden we een bijdrage over Vliegenschwamvergiftingen bij kinderen. A. Riva stelt *Lyophyllum transforme* voor. Tenslotte volgt een mooi geïllustreerd artikel over *Spooneromyces laeticolor* door P. Kathriner.

Svampe 68/2013

M. Vestergaard betoogt dat grote tuinen ook paddenstoelenparadijzen kunnen zijn en illustreert dat o.a. met een mooie foto van *Peziza subcitrina*. J. Heilmann-Clausen & M. Christensen bezochten samen met andere specialisten 6 bosreservaten in Italië om er zwammen op beuken te bestuderen. Dit artikel wordt opgefleurd met foto's van *Hohenbuehelia* cf. *nigra*, *Perenniporia narymica*, *Resupinatus kavinii* en een nog onbeschreven *Entoloma* die nauw verwant is met *E. euchroum*. T. Laessle, J.H. Petersen en J. Heilmann-Clausen bespreken de hervondst van *Roesleria subterranea*, een discomyceet met passieve sporenverbreiding, in Denemarken (met kleurenfoto). Bij de bijzondere vondsten is er aandacht voor *Lentinus tigrinus* (tweede Deense vondst), *Hypoxylon cercidicola* en de wintersoort *Cystoderma simulatum*. P. Printz bespreekt het soortcomplex rond *Cortinarius largus*. Ook *C. balteatocumatilis*, *C. variicolor*, *C. nemorensis*, *C. lividoviolaceus* en *C. balteatus* passeren de revue.

Cahiers Mycologiques Nantais n° 25/juni 2013

P. Boisselet belicht een vondst van *Agaricus pseudoprattensis* in Morbihan (met kleurenfoto). Onder Eucalyptus werd *Descolea maculata* aangetroffen. Een vergelijking met andere *Descolea*-soorten gebeurt door F.-X. Boutard. R. Chéreau stelt *Pluteus aurantiorugosus* voor. Een reeks interessante *Cortinarius*-soorten wordt besproken door P. Larue: *C. orellanus*, *C. ochropallidus*, *C. torvus*, *C. tigrinipes*, *C. crystallinus*, *C. subpurpurascens*, *C. balteatus*, *C.* cf. *sobrius* en *C.* cf. *clarobaltoides*. Ook J. Gane heeft weer een bespreking van gordijnzwammen in petto, geïllustreerd door aquarellen en kleurenfoto's: *Cortinarius rubicundus*, *C. perscitus*, *C. elongatipes* en *C. subfilamentosus*. Tenslotte wordt een reeks speciale vondsten voorgesteld door P. Ribol-

let: *Poronia erici*, *Phaeangella ulicis*, *Anthracobia subatra*, *Lachnellula pseudofarinacea* en *Lachnum pulverulentum*.

Coolia 56(4)

K. Roobeek deed onderzoek naar ascomyceten op konijnenkeutels, en dat zonder kweekexperimenten. I. Bruggeman bespreekt de verschillende gedaantes van *Athelia arachnoidea* (met kleurenfoto's). Een nieuw mosklokje voor Nederland wordt voorgesteld door L. Rommelaars: *Galerina similis* (met kleuren- en microfoto's). Vervolgens is het weer de beurt aan I. Bruggeman, met een overzicht van de dertig meest algemene korst- en trilzwammen in de kleibossen. Afbeeldingen van *Botryobasidium aureum*, *Bourdotia galzinii*, *Hypochnicium polonense* en *H. vellereum* (geïnficeerd met *Filobasidiella lutea*) fleuren deze bijdrage op. In het verslag van het Cristella-weekend in Overijssel vinden we besprekingen van *Clastoderma debaryanum*, *Antrodia onychoides*, *Hypocrea sinuosa*, *H. aureoviridis* en *Repetobasidiellum fusisporum* terug.

Field Mycology 14(3) July 2013

Dit nummer vangt aan met een paddenstoelenportret van *Agaricus xanthodermus* door G. Kibby (met kleurenfoto's). R. Fortey vond een nieuwe polypoor voor Groot-Brittannië: *Antrodia carbonica* (geïllustreerd met kleuren- en microfoto's). *Podosordaria tulasnei*, een pyrenomyceet die op konijnenkeutels groeit, wordt belicht in de bijdrage van P. Jones (met kleuren- en microfoto's). G. Kibby beveelt in een volgend artikel een handige draagbare microscoop aan, de Newton NM1. Een bespreking van de fluweelmelkzwammen (*Lactarius* subgenus *Plinthogalus*) is van de hand van A. Henrici. Foto's van *L. pterosporus*, *L. romagnesii*, *L. lignyotus*, *L. ruginosus*, *L. acris*, *L. picinus* en *L. azonites* begeleiden de bespreking van de moleculaire studie die Stubbe & Verbeken (2012) over dit soortcomplex publiceerden. Een bijzondere truffel, *Pachyphloeus melanoxanthus*, wordt besproken door C. Hobart (met kleuren- en microfoto). Aan de ca. 150 soorten tellende Russulalijst van het Verenigd Koninkrijk werd recent *Russula arpalices* toegevoegd. Over deze vondst schrijven C. Aron & G. Kibby. Nog een nieuwe plaatjeszwam voor Groot-Brittannië wordt voorgesteld door C. Johnson: *Arrhenia umbratilis* (met kleurenfoto's). Tenslotte krijgen we van A. Overall nog een geïllustreerd overzicht van interessante vondsten uit stedelijke omgeving: *Pluteus cinereofuscus*, *Tricholomella constricta*, *Psathyrella cernua*, *Psilocybe inquilina* en *Ramaria curta*.

COLOFON

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Bernard Declercq

Molenbergstraat 1, 9190 Stekene - 0472/82 72 20 - bernard.declercq2@pandora.be

Ondervoorzitter: Robert De Ceuster

Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013/33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be

Penningmeester: Lieve Van Boeckel-Deceuninck

Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsel - 03/455 01 27 - 0475/268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be

Secretaris: Peter Verstraeten

Draverstraat 29, 9810 Nazareth - 09/385 41 74 - verstraeten.peter@skynet.be

Ledenadministratie: Myriam de Haan

Leopoldstraat 20, bus 1.1, 2850 Boom - 03/888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be

Overige bestuurders:

André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 02/260 09 38 - adk@br.fgov.be

Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011/72 59 24 - driesen.tilkin@gmail.com

Richard Pawlowski, Naaldert 8, 3550 Heusden-Zolder - richard.pawlowski@scarlet.be

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485/68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com

William Coeck, Brandstraat 40, 2850 Boom - 03/888 42 89 - william.coeck@pandora.be

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496/97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: KVMV: www.kvmv.be

ZWAM: www.kvmv.be, bij "Afdelingen" ZWAM kiezen

Verantwoordelijke bibliotheek:

Lucy de Nave, Jan Van Rijswijcklaan 277, 2020 Antwerpen - lucy.denave@antwerpen.be

FUNBEL

Secr.: Emile Vandeven, Kleinewinkellaan 53 bus 1, 1853 Strombeek-Bever, 02/2677418 - vandeven.emile@skynet.be

Lidmaatschap KVMV 2014: bedraagt 21 euro (gezinslidgeld 23 euro) te storten op de rekening IBAN BE17 7370 1875 7621 (BIC-code KREDBEBB) van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Voor buitenlandse leden bedraagt het lidmaatschap 28 euro (30 euro voor een gezin). De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. *Sterbeekia* en de nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) zijn begrepen in het lidgeld.

↘ Sporen ✓

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Robert De Ceuster, Gut Tilkin, Wim Veraghtert en Peter Verstraeten

Eindredactie en layout: Danny Minnebo - 09/367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Verzending: Christine Van Lommel, Jozef Verbovenlei 34, 2100 Deurne

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor volgend nummer moeten **vóór 1 februari 2014** gemaïld worden naar het redactielid van zijn afdeling:

AMK	> Wim Veraghtert	- wim.veraghtert@gmail.com
MYCOLIM	> Gut Tilkin	- driesen.tilkin@gmail.com
OVMW	> Peter Verstraeten	- verstraeten.peter@skynet.be
ZWAM	> Georges Buelens	- georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, bijvoorbeeld .jpg.

Sporen wordt gerealiseerd met de steun van het Provinciebestuur van Antwerpen.

COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X